

нормами / Л. П. Брич // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2007. □ № 44. – С. 226□242.;

9. Музика А. А. Предмет злочину : теоретичні основи пізнання : [монографія] / А. А. Музика, Є. В. Лащук. – К. : Паливода А.В., 2011. – 192 с.;

10. Байда А. О. Відмежування незаконної лікувальної діяльності від інших злочинів проти життя і здоров'я особи, що вчинюються у сфері медичного обслуговування / А. О. Байда // Проблеми законності. – 2010. – № 108. – С. 161□168.;

11. Дудоров О. О. Неналежне виконання медичним працівником професійних обов'язків: проблеми застосування і вдосконалення кримінального законодавства / О. О. Дудоров, В. В. Балабко // Вісник кримінальної асоціації України. – 2012. – №2. – с. 64–80;

12. Дунаєвська Л. Г. Особливості початкового етапу розслідування злочинів, скоєних при наданні медичної допомоги : автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Л. Г. Дунаєвська. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2006. □ 19 с.;

13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка]. □ [9-ге вид., переробл. та доповн.] – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.;

14. Марєєв В. В. Злочини, пов'язані з ненаданням або неналежним наданням медичної допомоги чи медичних послуг / В. В. Марєєв // Держава і право : Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки (Вип. 51). – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – С. 568□573.;

15. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 „Охорона здоров'я”: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.200 р. № 117 [Електроннийресурс] / Сайт Міністерства охорони здоров'я України. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20020329_117.html.;

16. Омельчук Л. В. Характеристика суб'єкта злочину при неналежному виконанні професійних обов'язків медичним працівником // Л. В. Омельчук // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право). – 2012. – №2(57). – с. 232–237;

17. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : У 2 т. – Т.1 / [за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка]. – [3-ге вид. перероб. та доп.]. – К. : Алерта ; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – 964 с.;

18. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [вид. третє, переробл. та доповн.]. – Х. : ТОВ «Одісей», 2007. – 1184 с.;

19. Чеботарьова Г. В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності : [монографія] / Г. В. Чеботарьова. – К. : КНТ, 2011. – 616 с.;

УДК 94:32.019.5(47+57)“41/45”

РАДЯНСЬКІ САТИРИЧНІ ПЛАКАТИ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗЯННОЇ ВІЙНИ

Д. С. Тюльнев, І. М. Єсін

Резюме. У статті розглядається питання розвитку радянського сатиричного плакату в роки Великої Вітчизняної війни. Автор проаналізував характерні образи, які активно застосовувалися в плакатах задля поширення ідеї боротьби за перемогу. У дослідженні звертається увагу на основні тенденції, які можна прослідкувати в плакаті.

Ключові слова: сатиричний плакат, пропаганда, агітація.

Велика Вітчизняна війна – це не тільки воєнне зіткнення, протистояння країн. Це ще й ідеологічна боротьба, де, крім армії і флоту, важливе місце під час війни займає ідеологічна пропаганда й агітація. При чому така “обробка” стосується не тільки свого населення і солдат, але і супротивників. Не дивно, чому учасники Другої світової війни приділяли надзвичайну увагу до різних засобів пропаганди. Виключенням не стало радянське плакатне мистецтво, зокрема сатиричні плакати. Тому дослідження сатиричного плакату є актуальним у виявленні його впливу на маси, адже тільки сміх над ворогом і віра в Перемогу сприяли підвищенню бойового духу громадян СРСР і спонукали їх до рішучих дій. Інакше кажучи, феномен сміху є надзвичайним явищем, що активно проявився у роки Великої Вітчизняної війни, і потребує детального дослідження.

Але сміх можна використовувати і в мирних цілях. Зараз, під час передвиборчої кампанії, це питання постає знову актуальним, бо сміх як засіб боротьби за голоси електорату є дієвим явищем. Отже, дослідження сатиричного плакату Великої Вітчизняної війни як найкращого сплеску сатири за всі часи існування Радянської влади, виявлення механізмів і засобів його створення дозволить використати це позитивне надбання в різних сферах сучасного українського суспільства, зокрема політичній.

У ході написання роботи були використані як загальнонаукові методи (описовий, аналізу і синтезу, дедуктивний), так і спеціально-історичні: історико-порівняльний, проблемний.

Достатньо велику увагу плакатному мистецтву приділили радянські мистецтвознавці й історики. Зокрема, слід виділити наступних учених: А.Ю. Нурок, Г.Л. Демосфенова, Н.І. Шантико, І.О. Свиридова, Н.І. Бабурина, Г.Д. Комков [1]. Мистецтвознавчі роботи до того ж мають багато зображень плакатів.

Сучасні українські дослідники також займаються проблемами сатиричного плакату під час Великої Вітчизняної війни, зокрема Д.Шалигіна, І.М. Грідіна, О.О. Салата [2]. Але, на жаль, поки що не має узагальненої роботи, яка б усебічно висвітлювала поставлену проблему.

Серед іноземних авторів увагу слід звернути на монографію Ентоні Родса “Пропаганда. Плакаты, карикатуры, кинофильмы Второй мировой войны 1939-1945” [3]. Його робота стосується лише окремих аспектів, пов’язаних з сатиричним плакатом. Проте монографія має значну перевагу: наявність яскравих ілюстрацій. При чому деякі плакати представляються вперше і їх не має в мережі Інтернет чи вітчизняних і радянських виданнях.

Плакат представляє собою вид графіки, одиничний витвір мистецтва, виконаний в агітаційних, рекламних або навчальних цілях [4]. При створенні зображень сатиричного характеру митці використали наступний принцип, запропонований ще Н.Г.Чернишевським: “Безобразное становится комическим только тогда, когда усиливается казаться прекрасным...” [5]. На нашу думку з Н.Г.Чернишевським можна погодитися, оскільки дійсно застосовуючи такий принцип збільшується сатиричне навантаження на зображення, що сприяє засвоєнню “правильної” думки.

На підставі вивченого матеріалу можна зробити такі узагальнення:

1. Сатиричний плакат Великої Вітчизняної війни продовжив традиції 30-х років, хоча дещо змінилася тематика. На відміну від 30-х років, “ворогом народу” стали виключно фашисти, хоча раніше більше “ворогів” було в середині держави. Радянське керівництво таким чином намагається згуртувати своїх громадян проти зовнішньої загрози, “забувши” гріхи “внутрішніх ворогів” і представників їх сімей. Перемога була необхідна будь-якою ціною, що можна було навіть переступити через певні ідеологічні міркування. До того ж продовження розпалення ворожнечі в середині СРСР могла остаточно розхитати і так досить складне положення, що склалося після декількох місяців війни.

2. Значна кількість сатиричних плакатів робить акцент на звірствах фашистів, а з цього витікає намір викликати почуття помсти і ненависті до ворога (В.Дени “Убей фашиста-изувера!” 1942 р., “Лицо гитлеризма” 1941 р., Кукрыниксы “Долг платежом красен” 1941 р.). Цікавими є плакати Кукриніксів “Беспощадно разгромим и уничтожим врага” 1941 р. і “Превращение фрицев” 1942-43 рр. Перший плакат показує, що Гітлер скористався пактом Молотова-Рібентропа для підготовки до нападу на СРСР, але керівництво держави не допустить його перемоги. З іншим плакатом пов’язано одразу декілька ідей. По-перше, карикатура засвідчує, що армія ворога буде знищена. Митці вдало пригадують надзвичайно складні погодні умови, до яких

фашисти зовсім не були готові, “сміючись” над відсутністю почуття передбачення в керівників Третього Рейху. По-друге, плакат мав агітаційну силу для німецьких військово-полонених, що їх колись посилали на загибель заради чужих нацистських інтересів. Радянська влада неодноразово засвідчувала, що Червона Армія бореться проти фашизму і його лідерів, але ніяк проти простих громадян Німеччини [6].

3. У більшості випадків головними героями сатиричних плакатів виступають Гітлер, Геббельс, Муссоліні. Як тільки радянські плакатисти не висміювали головних представників нацистської і фашистської верхівок! Тому краще розглядати ці плакати, використовуючи ці головні образи. Зрозуміло, найпоширенішим були зображення Гітлера (Кукринікси “Большая тройка вяжет врага узлом”, “Брехомет” 1942 р., “Потеряла я колечко...” 1943 р., “Генерал с Восточного фронта хочет услышать приказ Гитлера, а последний раздумывает” 1944 р., МОА “Красноармейская азбука” 1943р., В.Н. Дени “Фашистская ставка. Красноармейская поправка!” 1943р., “Узнал фашистский стервятник, что у нас тут – не ягнятник”, “На восток! 1941 г. На запад! 1944 г.” 1944 р., П.А.Саркисян “Новогоднее гадание” 1944-45 рр., М.М.Черемных “Волчья елка” 1944-45 рр., Л. Бродаты “Закуска по-русски”, Т.А. Маврина “Стой! Прочти рассказ о том, как боролась Русь с врагом!” 1941 р. На цих плакатах показано, що бажання фюрера володіти всім світом ніколи справдиться. Плакатисти всіма сатиричними засобами намагаються передати неможливість втілення в життя планів Гітлера. Така думка простежується в усій композиції кожного з плакатів окремо.

4. На деяких плакатах поруч з Гітлером часто зображено міністра пропаганди Геббельса. Ця людина стала злим генієм пропаганди, і саме через це радянські митці так часто робили нападки на міністра, бо бачили у ньому потенційного ворога, що може протистояти радянській пропаганді. Тому плакатисти починають його компрометувати. То вони зображують Геббельса в якості брехомету, яким користується Гітлер, і що поширює неправдиві свідчення у своїх листівках (Кукринікси “Брехомет” 1942 р.), то міністра порівнюють з віслюком (В. Лебедев “Наша азбука” 1943 р.), бо ця тварина нічого хорошого кричати не буде і тому її не слід слухати. Подібно до брехомету Геббельса зображували за установкою з ручок (Кукринікси “Антивоздушная установка Геббельса”, “Les menteurs de Berlin”, ці плакати на меті мали ту ж думку.

Менше були представлені плакати з зображенням Беніто Муссоліні. Можливо це було пов'язано з тим, що кількість німецької армії була значно більше, ніж італійської. Яскравим плакатом, що “присвячений” дуче можна вважати С.Н. Костина “Муссолини и гусь” 1943 р. Автор пригадавши давньоримський сюжет, пристосував його до сучасних йому реалій. Остання фраза діалогу між гускою і дуче висміює союзницькі відносини з Німеччиною, які нічого доброго Італії не принесуть: “... кто же теперь тебя, дурака, спасать будет, если ты сам всех гусей немцам на съедение отдал”. В образі Муссоліні легко вгадати гусака, а як відомо цей символ завжди означав людину, яка вважала себе найкращою, але насправді такою не була. На плакаті Кукриніксів “Тучный дуче” 1943 р. через висміювання фізичних вад Муссоліні (велика вага і відсутність волосся) художники намагалися показати зменшення території, які були захоплені Фашистською Італією до і під час війни.

5. Крім лідерів ворожих держав, поширеним був узагальнюючий образ воїнів нацистської армії. Наприклад, на плакаті В.Дені „На Москву! Хох! От Москвы: ох!“ 1941-42 рр. зображена самонадійність ворогів, які не думали, що отримують таку відсіч. Зовсім іншим постає німець на плакаті Кукриніксів “Юный Фриц” 1942 р., де його зображують як дегенерата. Він представ перед нами як пияка, бешкетник, розбійник, людина, що руйнує мистецтво. Це однобічна характеристика, адже не всі нацистські воїни мали повний набір цих рис. Хоча те, що вони робили з простим населенням, заслуговує тільки на таку досить адекватну реакцію. Особливо яскраво останні слова

ілюструє агітаційний плакат з карикатурними мотивами, який має назву “Близок час расплаты” В. Иванова 1944 р. З яким задоволенням “фриц” вбиває дівча, яка відчуває надзвичайний біль!!!

6. Взагалі для сатиричних плакатів характерним є постійні звертання до фольклору, але ця риса проявилася не на зображеннях, а в лозунгах. Наприклад, “Что с веза упало – то пропало”, “На чужой каравай рот не разевай”, “Терем-тюрем” тощо.

Таким чином, протягом Великої Вітчизняної війни сатиричний продовжував розвивати традиції, набуті ще в 30-ті роки. У плакатах дещо змінилася ідея щодо “ворога народу”. Тепер у цій якості виступили фашисти, а за “гріхи” “своїх ворогів народу” на час війни забули. Сатиричний плакат висміював як діяльність конкретних державних діячів (Гітлера, Геббельса, Беніто Муссоліні), так і використав загальні образи (фашистські солдати). Сатиричний плакат мав важливе значення в підвищенні бойового духу простих громадян СРСР і сприяв наближенню перемоги.

В цілому виявленні способи і засоби висміювання можна використати у розвитку реклами, що може охоплювати різні сфери: починаючи від побутових і закінчуючи політичними питаннями.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Нурок А.Ю. Советский плакат в борьбе за коммунизм / А.Ю. Нурок. – М.: Академия художеств СССР, 1962. – 58 с.; Демосфенова Г.Л., Нурок А.Ю., Шантыко Н.И. Советский политический плакат / Г.Л. Демосфенова, А.Ю. Нурок, Н.И. Шантыко. – М.: Искусство, 1962. – 444 с.; Демосфенова Г.Л. Советские плакатисты - фронту / Г.Л. Демосфенова. – М.: Искусство, 1985. – 208 с.; Свиридова И.А. Советский политический плакат: некоторые тенденции развития плаката на современном этапе / И.А. Свиридова. – М.: Искусство, 1975. – 174 с.; Бабурина Н.И. Советский политический плакат: Слово о плакате / Н.И. Бабурина. – М.: Советский художник, 1984. – 83 с.; Комков Г.Д. На идеологическом фронте Великой Отечественной... / Г.Д. Комков. – М.: Наука, 1983. – 295с.

2. Шалигіна Д. Плакатна пропаганда в Україні в період Другої світової війни: електронний ресурс. – [Цит. 2012, 6 січня]. – Доступна з: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arvi/2008_11/Shalygina_D.pdf; Грідіна І.М. Зображальні джерела в дослідженні духовного життя населення України в роки Другої світової війни: електронний ресурс. – [Цит. 2012, 10 серпня]. Доступна з: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_34/Gileya34/I14_doc.pdf. ; Її ж. Духовне життя населення України в роки Другої світової війни: до історіографії дослідження // Історичні і політологічні дослідження. – 2010. – № 1–2 (43–44). – С. 26–41; Салата О.О. Інформаційна війна Німеччини та СРСР за вплив на окупованих територіях у 1941-1944 рр. / О.О. Салата // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2009. – Вип. XVII. – С. 281–285.

3. Родс Э. Пропаганда. Плакаты, карикатуры и кинофильмы Второй мировой войны 1939-1945 / Энтони Родс; [пер. Ю.К. Бардина]. – М.: Эксмо, 2008. – 312 с.

4. Грідіна І.М. Зображальні джерела в дослідженні духовного життя населення України в роки Другої світової війни: – електронний ресурс. – Доступний з: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_34/Gileya34/I14_doc.pdf. – [Цит. 2012, 10 серпня]

5. Демосфенова Г.Л., Нурок А.Ю., Шантыко Н.И. Советский политический плакат / Г.Л. Демосфенова, А.Ю. Нурок, Н.И. Шантыко. – М.: Искусство, 1962. – С. 161.

6. Родс Э. Пропаганда. Плакаты, карикатуры и кинофильмы Второй мировой войны 1939-1945 / Энтони Родс; [пер. Ю.К. Бардина]. – М.: Эксмо, 2008. – С. 222.

УДК 343.2/7:343.91-055.2

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЖІНКИ, ЯКА ВЧИНИЛА ЗЛОЧИН

Д. С. Фоменко, Н. О. Тімошенко

Резюме У даній статті передбачається розглянути таке явище ,як особистість жінки, яка вчинила злочин, виділити причини та умови жіночої злочинності, вплив психофізичних властивостей жінки на її суспільно-правову поведінку.

Ключові слова: особистість, жіноча злочинність, мотивація злочинів, причини і умови злочинності.